

BENKŐ ELEK, AZ MTA DOKTORI TANÁCSA ELNÖKÉNEK KÖSZÖNTŐJE

**Hölgyeim és uraim! Tisztelt akadémiai vezetők! Kedves megjelentek!
S mindenekelőtt – kedves újdonsült akadémiai doktoraink!**

Az oklevélosztó ünnepünkre általában december elején szokott sor kerülni, Mikulás táján, az év lezárásaképpen. A járvány ezt a lehetőséget már másodszor vette el tőlünk, most tehát nem hóesésben és mikulásvirágokkal, hanem nyári időben köszöntöm Önöket. Mindannyian nagyon örülünk annak, hogy túl vagyunk ezen a nehéz időszakon, és a mai ünnepségre sor kerülhet, még hozzá személyesen a hagyományoknak megfelelően az Akadémia Dísztermében.

A tudományos teljesítmény elismerésére gyűltünk ma össze azért, hogy közösen megünnepeljük mind az új akadémiai doktorainkat, mind pedig a doktori folyamatban aktívan részt vevő munkatársainkat. Mint Önök előtt is ismert, a Magyar Tudományos Akadémia törvényben meghatározott közfeladatai között tudományos minősítési rendszert működtet, melynek keretében a Magyar Tudományos Akadémia doktora, valamint a Magyar Tudományos Akadémia levelező és rendes tagja címet adományoz.

Önök az MTA doktora cím megszerzésével jelentős mérföldkőhöz értek, ahol egy rövid időre megállhatnak, még ha sokáig nem pihenhettek is. Megállhatnak, hogy megünnepeljék ezt a jeles eredményt és eseményt, amikor a Magyar Tudományos Akadémia a korábbi tudományos fokozatnál magasabb doktori címmel ismeri el az első fokozat megszerzése után végzett, nemzetközi szinten is kiemelkedő tudományos eredményeiket.

Olyan elismerés ez – erkölcsi, anyagi és több más tekintetben is –, amely megéri azt a többletterhet, amelyet ennek érdekében vállalniuk kellett. Egyebek közt megnyitja Önök előtt az akadémikussá válás lehetőségét, megkönnyíti és elősegíti a tudományos életpályán való előrelépésüket (habilitációt, egyetemi tanári, tudományos főmunkatársi kinevezést). Az sem elhanyagolható, hogy az MTA doktora cím után doktori tiszteletdíjban részesülnek.

Az Akadémia élete szempontjából is fontos a doktori cím léte. A tudományos minősítés működtetése az Akadémia egyik legfontosabb feladata és az MTA doktori jelentik az Akadémia tagságának utánpótlását.

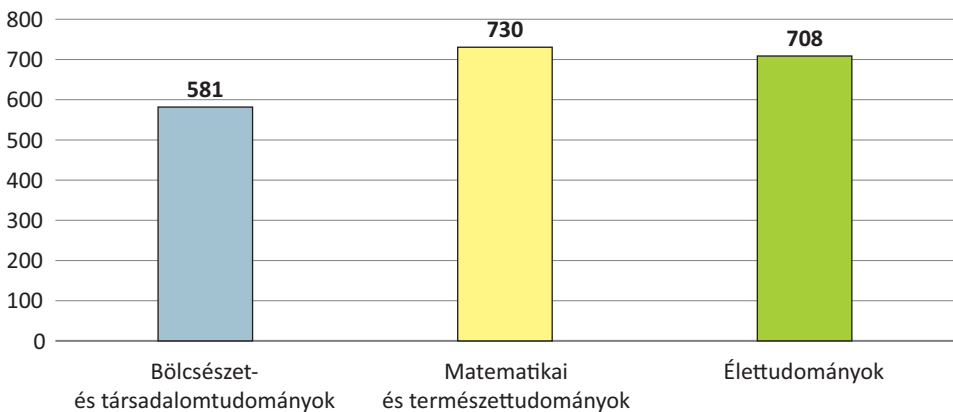
Az MTA doktora cím komoly elismerés abból a szempontból is, hogy nagyon sok ember munkája szükséges ahhoz, hogy a pályázat benyújtásától a cím megszerzéséig eljussanak. Egy-egy pályázat értékelésében, az eljárás lefolytatásában

körülbelül 100 fő működött közre – például opponensként, bizottsági tagként, az akadémiai értékelések elkészítése során.

Ez a nap ünnep a Doktori Tanács tagjai és a Doktori Tanács Titkárságának munkatársai számára is, akik végigkísérték Önöket a pályázatuk benyújtásától kezdve a habitusvizsgálaton át értekezésük sikeres megvédéséig és a cím odaítéléséig. Köszönöm az ő munkájukat is.

A kialakult szokás szerint ezt az ünnepi alkalmat arra is felhasználjuk, hogy néhány statisztikai adat tükrében röviden bemutassuk az adott évben – jelen esetben 2021-ben – doktori fokozatot szerzők főbb jellemzőit az elmúlt évek adataival összevetve.

Az 1. ábrán – a korábbi tudományok doktora fokozattól elválasztva – az eddig megszerzett MTA doktora címek megoszlását látjuk. Jól látható, hogy a matematikai és természettudományok, illetve az élettudományok területén a doktorok száma közel egyformán magas, viszont a bölcsészet- és társadalomtudományok területén a doktorok száma sajnálatosan alacsonyabb.

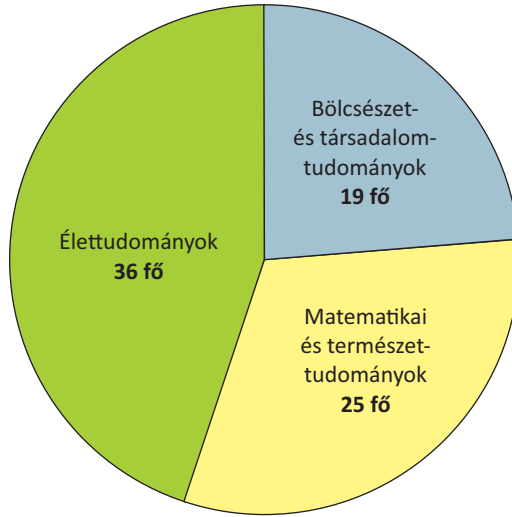

1. ábra. Az MTA doktora címet szerzők megoszlása, 1995–2022 (összesen 2019 fő)

Ez alkalommal 79 fő kapja meg a doktori oklevelet, egy kutatónak csak post mortem ítélték oda a Doktori Tanács a címet. Ez a Doktori Tanács által 2021. január és 2021. december között odaítélt MTA doktora címeket jelenti, és megfelel az elmúlt évek átlagának. A pályázók évről évre komoly érdeklődést mutatnak a cím megszerzése iránt, ami öröm és elismerés az Akadémia számára.

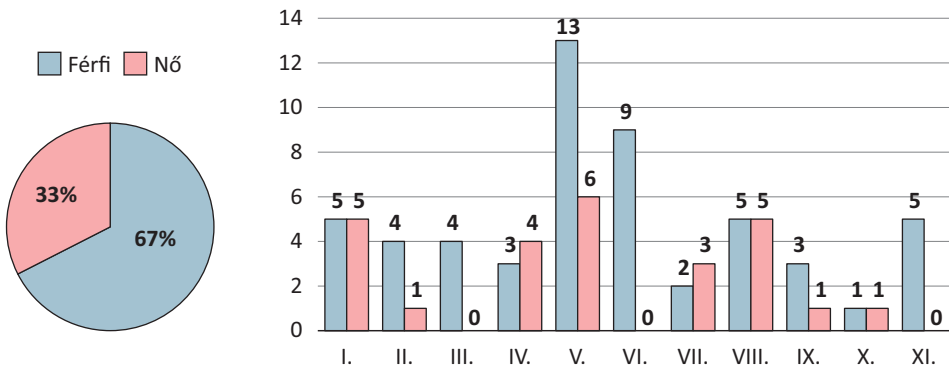
A 2. ábrán a 80 új cím megoszlása látható a három nagy tudományterület között: 36 fő az élettudományok, 25 fő a matematikai és természettudományok, 19 fő pedig a bölcsészet- és társadalomtudományok terület művelője.

Ha a nemek szerinti megoszlást nézzük (3. ábra), akkor megállapítható, hogy a nők száma 26 fő, és ez több, mint az előző oklevélosztás alkalmával volt (18 fő).

2. ábra. Az MTA doktora cím megoszlása tudományterületek szerint 2021-ben (összesen 80 fő)

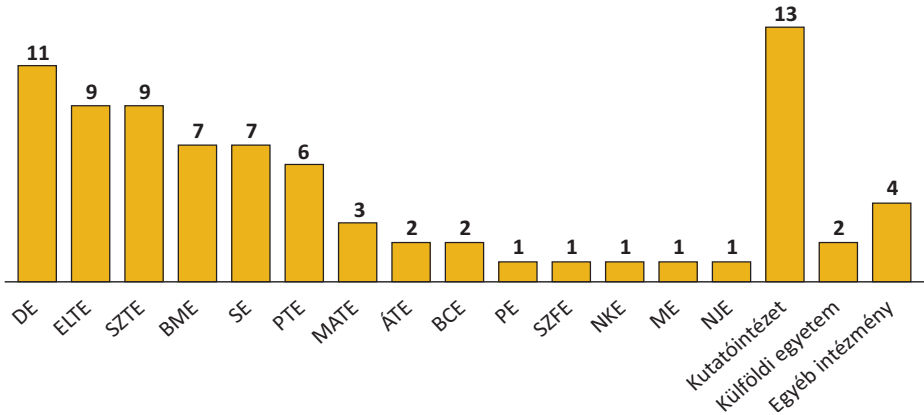
A sikeres női pályázók többsége az orvostudományok, a nyelv- és irodalomtudományok, illetve a biológiai tudományok területét képviseli 6, 5, illetve 5 fővel, összesen 16-an tartoznak ezekhez az osztályokhoz. A nők aránya 32,5%, ez jóval magasabb, mint a nők aránya az összes MTA doktora között, ami jelenleg 16,9%. Külön gratulálunk a doktori címet szerző hölgyeknek!

3. ábra. Az MTA doktora cím megoszlása nemek szerint 2021-ben (összesen 80 fő)

A 4. ábrán a címet szerzők intézmények szerinti megoszlása látható. Idén is jellemző, hogy a 80 doktor nagy többsége (63 fő) valamely egyetem dolgozója, 13-an szereztek MTA doktora címet a volt akadémiai intézetekből. Ebben az évben a Debreceni Tudományegyetem (DE) emelkedett ki 11 fővel, öt követi az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) és a Szegedi Tudományegyetem (SZTE)

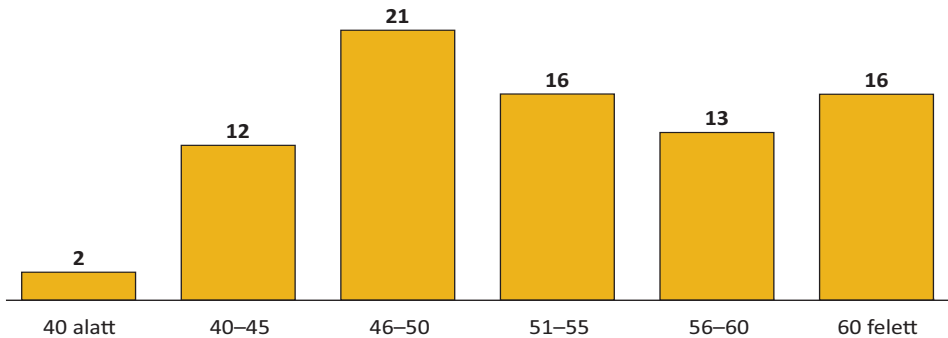
9-9 fővel, majd a Budapest Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) és a Semmelweis Egyetem (SE) következnek 7-7 fővel.

4. ábra. Az MTA doktora cím megoszlása intézmények szerint 2021-ben

Ebben az évben a fővárosi és a vidéki egyetemeken és kutatóhelyeken címet szerzők aránya kiegyensúlyozottabb, mint az előző két oklevélosztás alkalmával (Budapest – 43 fő; vidék – 34 fő; külföld – 3 fő).

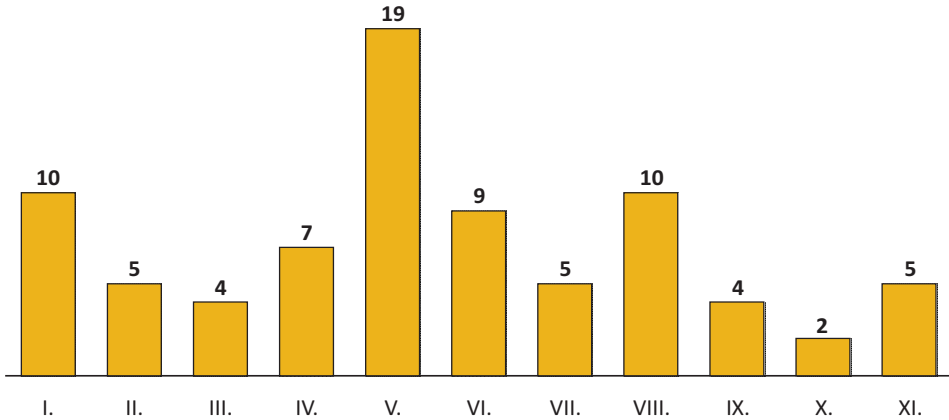
Az életkor szerinti megoszlás alapján (5. ábra) ebben az évben az MTA doktora címet szerzők közül a legtöbben (21 fő) 46–50 év közöttiek. A 40 év alatti sikeres kutatóink száma 2 fő, de a 45 év alattiak összesen már 14-en vannak a tavalyi 8 fővel szemben. Legfiatalabb doktorunk 1983-as születésű, 38 éves, állatorvos. A 60 év felettek kategóriájában 16 sikeres pályázónk van, legidősebb MTA doktorunk 1950-es születésű, 71 éves, biológus.

5. ábra. Az MTA doktora cím megoszlása életkor szerint 2021-ben

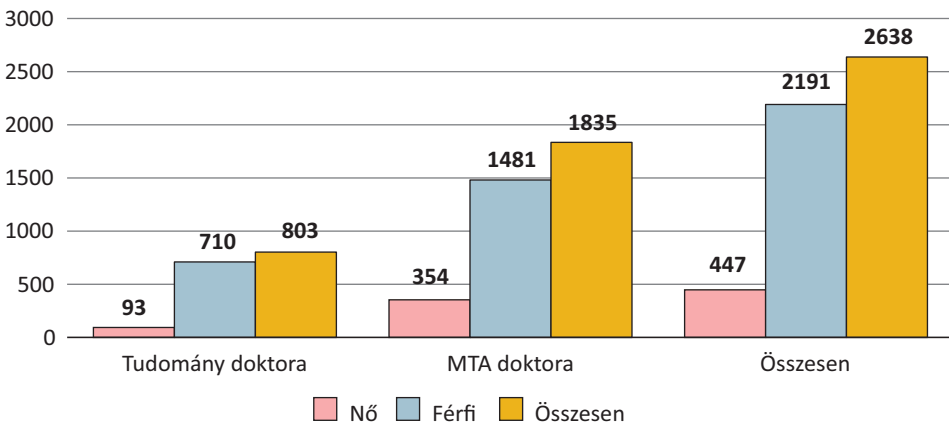
A 6. ábrán a doktori címet szerzők MTA tudományos osztályok szerinti megoszlását láthatjuk. Bár ezek az adatok évről évre változnak, az ideji megoszlás sok tekintetben követi a többéves átlagot. Kiugró az Orvosi Tudományok Osztálya 19

fővel, amelyet a Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya (amelyben 6 különböző tudományág képviselői foglalnak helyet), illetve a Biológiai Tudományok Osztálya követ 10-10 fővel.

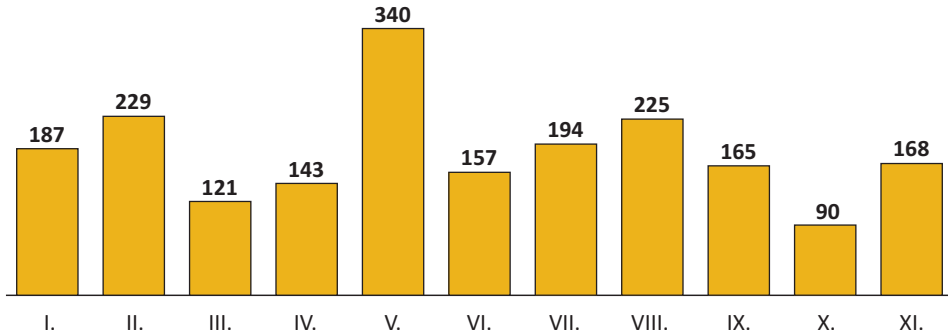
6. ábra. Az MTA doktora cím megoszlása tudományos osztályok szerint 2021-ben

Összesítve jelenleg 803-an rendelkeznek a tudomány doktora és 1835-en az MTA doktora címmel (7. ábra). Természetesen a tudomány doktorai is az MTA doktorai, de ők még 1995 előtt szerezték tudományos fokozatukat. Tehát az MTA doktora címnek a 2022. júniusi állapot szerint összesen 2638 élő birtokosa van. Ebből 447 a női kutatók száma, ami 16,9%-os arány. Visszaulva a most címet szerző női kutatók 32,5%-os arányára (26 fő a 80-ból), elmondhatjuk, hogy az összes doktor nemek szerinti megoszlásában a nők aránya messze elmarad a 2021-ben elért eredménytől.

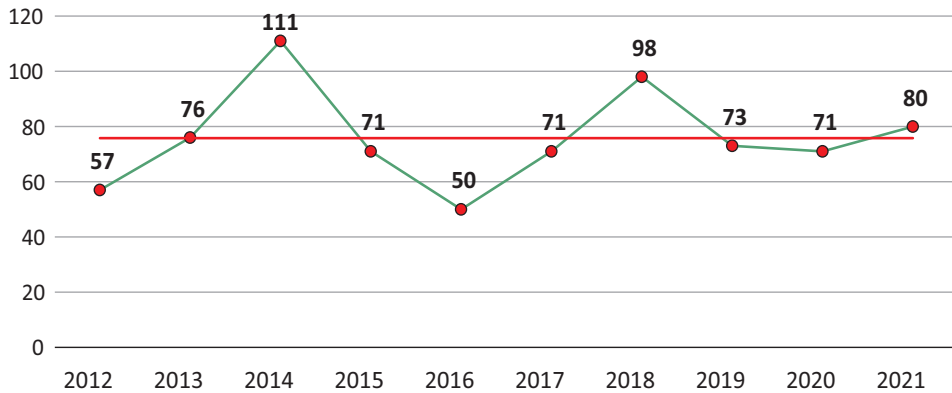
7. ábra. A tudomány doktorai és az MTA doktorai összesen nemek szerint, 2022. június

A 8. ábrán a 2019 az MTA doktora címet szerző (a tudomány doktorai nélkül) osztályonkénti megoszlása is azt a képet mutatja, hogy kiugróan magas a doktorok száma az orvostudomány területén: 340 fő. Ezt a filozófiai és történettudományok követik (229 fő), majd a biológiai tudományok (225 fő), a kémiai tudományok (194 fő), illetve a nyelv- és irodalomtudományok (187 fő).

8. ábra. Az MTA doktori tudományos osztályonként, 1995–2022 (összesen 2019 fő)

A 9. ábra jól mutatja, hogy ha az elmúlt 10 évben, azaz a 2012 óta benyújtott pályázatok szintvonalát berajzoljuk, akkor kb. 76 fő éves átlagot kapunk.

9. ábra. Az MTA doktora oklevelet szerzők számának alakulása, 2012–2021

Végül engedjék meg, hogy összegezzem a Magyar Tudományos Akadémia és a Doktori Tanács céljait az MTA doktora cím odaítélésével:

- a kutatói minőség hitelesítése az ország nemzetközi szinten is elismert kutatói közössége által;
- tudományos értékek létrehozása és közvetítése a társadalom számára;

- tiszta, átlátható, nemzetközi szintű követelményrendszer;
- egyéni pályázati rendszer, független bírálati folyamat, sokoldalú szakértői bizottságok, közel 3000 szakértő az MTA szolgálatában;
- a kutatóhely belső viszonyaitól független, nemzetközi mércével mért tudományos minőség.

A tudományos kutatás alapvető értékmérője a hozzáértő pályatársak kritikai véleménye.

Tisztelt jelenlévők!

Az Akadémián folyamatosan keressük azokat az utakat, megoldásokat, lehetőségeket, amelyekkel kiváló tudósaink szerteágazó tudományos tevékenysége biztonságosan megítélhető, nemzetközi szinten összehasonlítható. Különös jelentősége van a tudományban a nemzeti nyelvnek. A Magyar Tudományos Akadémia létrehozói e nemzeti intézmény küldetését a hazai tudomány művelése mellett a nemzeti nyelv ápolásában jelölték meg, aminek elengedhetetlen eleme a szaknyelv ápolása. Az igényes idegen nyelvű megnyilvánulás nem alapulhat máson, mint a kiművelt anyanyelvi kifejezőkészségen, amelyben minden egyes szó vagy kifejezés árnyalatait is érzékeljük. Ebbe az irányba mutat az a kezdeményezés is, hogy a *Magyar Tudomány* folyóirat évente különszámot jelentessen meg az MTA új doktorairól. A kötet megjelentetésének kiemelt célja, hogy az Akadémia doktori és kutatásai kapjanak nagyobb figyelmet, és az MTA doktori munkájukkal hozzájáruljanak a magyar szaknyelv ápolásához és fejlesztéséhez. Ennek érdekében kértük, hogy értekezésük összefoglalásában – természetesen az ésszerűség határain belül – törekedjenek a magyar szakkifejezések használatára, amivel a továbbiakban kutatótársaik munkáját, az oktatást és az igényes disszeminációt – azaz, hogy magyarul mondjam, a tudományos ismeretterjesztést – is segíteni tudják.

A magam és a Doktori Tanács nevében gratulálok Önöknek az MTA doktora címhez, egyúttal mindazoknak, akik Önöket ehhez hozzásegítették, és további eredményes munkát, sok sikert kívánok! Köszönöm a figyelmet!